

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
Художньо-графічний факультет
*Кафедра теорії і методики
декоративно-прикладного мистецтва та графіки*

ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНЕ МИСТЕЦТВО В НАЦІОНАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНИЙ ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
II Всеукраїнської науково-практичної конференції

*м. Одеса
16-17 березня 2022 року*

УДК 745/749:37(477)(062.552)
Д28

У виданні представлено тези II Всеукраїнської науково-практичної конференції, що відбулася 16–17 березня 2022 року в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» з ініціативи кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки. Конференція збирала воедино досвід митців-просвітян, викладачів мистецьких освітніх закладів різних рівнів, діячів культури і мистецтв задля налагодження діалогу країн і регіонів, популяризації мистецьких традицій, виявлення ролі декоративно-прикладного мистецтва в розвитку сучасної художньої освіти.

Координатор проєкту

О. В. Ткачук

Упорядники:

кандидат педагогічних наук, доцент *О. В. Ткачук*,
старший викладач *Т. С. Штикало*

Відповідальні секретарі:

О. В. Ткачук, Т. С. Штикало

Друкується за рішенням вченої ради
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(*протокол № 2 від 29 вересня 2022 р.*)

ISBN 978–966–927–868–5

© ДЗ «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського», 2022

Означені історичні та стилеві елементи мають бути підпорядковані образному задуму проекту та загальній графічній композиції.

Кожен вид декоративно-прикладного мистецтва має глибинне народне коріння. Характерні принципи і стилістичні особливості, колірні поєднання та композиційні прийоми вироблялися багатьма поколіннями майстрів емпіричним методом. Тому при використанні елементів різних видів декоративного мистецтва в графічному дизайні необхідно враховувати особливості та закономірності кожного з цих промислів, зберігаючи їхню первозданну красу і значущість. Трансформуючи для своїх цілей елементи декоративного мистецтва, необхідно дбайливо ставитися до їх характерних закономірностей, вироблених у процесі вікової практичної діяльності.

Крижевська Світлана Григорівна

*старший викладач кафедри образотворчого мистецтва
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
член Національної спілки художників України*

РОЛЬ ВИЩОЇ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ЗБЕРЕЖЕННІ І РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УМОВАХ УРБАНІЗАЦІЇ

Ключові слова: художня освіта, національні традиції, культурна спадщина, збереження.

Твердження про різнобічну цінність народного мистецтва починаючи з кінця ХХ ст. вже не потребує доказів. Саме ж поняття «народне мистецтво» існує лише сто років. Вперше цей термін вжив австрійський вчений Алоїз Рігль. Хоч він і вважав окреслене ним явище найнижчою з ланок у ланцюгу стадій розвитку мистецтва, проте він визначив і обґрунтував вагомість його естетичного, мистецького потенціалу, влучно ствердивши: «де закінчується традиція — починається інтернаціональна мода».

Протягом останнього століття народне мистецтво зазнало суттєвого і руйнівного впливу масової культури. Внаслідок тривалого перебування індустріалізованих суспільств у полоні уніфікації відбулися приглушення, злам і викорінення національних естетично-

художніх уподобань, різке звуження та зникнення особистої творчості з життя переважної більшості людей.

Зважаючи на це, зростає усвідомлення неминучої цінності народного мистецтва не лише як художньої скарбниці народу, але й як важливого засобу для формування повноцінної, у тому числі й національно здорової особистості.

Народне мистецтво потрібно збирати, досліджувати та приводити в наукову систему, бо воно має важливий естетичний потенціал для мистецьких стилів сучасності. Підвищення інтересу до досягнень народного мистецтва, звичаїв, традицій є безпосереднім наслідком незадоволення розвитком відносин у світовому мистецтві, його обездуховленням. Народне мистецтво відкривають у його одуховленій, сакральній чарівності як продуктивну і творчу протилежність до мистецтва сучасності.

В Україні інтерес до національної культури пов'язаний із національними пробудженням. Народна культура стає носієм національних символів.

Сьогодні ми критично оцінюємо все досі сказане і написано про народну культуру, ми занепокоєні нав'язуванням фальшивих символів в ім'я народної культури, а особливо її комерціалізацією. Наразі, коли країна стикається з численними викликами — від демографічних і соціальних до економічних і політичних, існує нагальна потреба підвищення загальнонаціональної вартості народної мистецької спадщини, усіх складових народної культури — мистецтва, обрядовості, звичаїв.

І в цьому велику роль відіграє система вищої художньої освіти закладів культури і мистецтва. Стрижнем теорії народного мистецтва й етноестетики є категорія етномистецької традиції, що великою мірою визначає спосіб стереотипного мислення народних майстрів, забезпечує локальну виразність і національну своєрідність їх творчості.

Загалом традиція (лат. — передавання) — категорія філософська. Вона забезпечує успадкування поколіннями певних елементів культури, зокрема релігії, моралі, науки, мистецтва, політики тощо. Традиція — це стереотипізація досвіду через мережу зв'язків теперішнього з минулим.

Якщо розглядати мистецтво не тільки як одну із форм суспільної свідомості, а також як одну із особливих форм орієнтації людини в оточуючому її світі, форму пізнання і самопізнання, то потужним механізмом, здатним до динамічного селекціонування і пере-

тлумачення усіх сутнісних проявів творчості, виступає мистецька традиція. Її змістом є антропоцентричність, що закладена у мистецтві та в самій природі художнього мислення і художньої творчості людей.

Мистецька традиція — наймогутніша і найнепорушніша сила творчої динаміки, наділена також механізмом саморозвитку — акумуляції, актуалізації (осучаснення) і передачі мистецького досвіду.

Запозичення з інших культур не має коріння, вихолощує, обездуховлює, уриває зв'язок людини зі Всесвітом, замінює штучним субстратом масової культури.

Антитезою цьому руйнівному процесу є звернення до основ, до національного історичного досвіду, духовної спадщини.

У світлі вищесказаного зрозуміло, наскільки важливим є залучення студентської молоді до активного процесу засвоєння, вивчення і розвитку надбань народної мистецької спадщини.

Ще у 20-ті роки ХХ ст. студенти Одеського художнього училища під керівництвом професора Заузе здійснювали експедиції під час літньої навчально-творчої практики по селах Одещини. На основі зібраного етюдного матеріалу (етюди, замальовки, начерки, описи) було видано альбом «Настінні розписи», «Альбом Марусі» (вишивка). Зібрані артефакти — зразки вишивки, кераміка, предмети побуту тощо були передані до музею «Степова Україна», який був розташований на вул. Гоголя (у 30-ті роки ліквідований зі згортанням «українізації», тепер відновлений як філія історико-краєзнавчого музею на вул. Ланжеронівській, 24А). У навчальному процесі етюдний матеріал стає основою створення творчих робіт — курсових, дипломних. Цей процес триває і зараз.

Зокрема студенти художньо-графічного факультету Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського беруть найактивнішу участь в освоєнні мистецької спадщини під час занять у фахових майстернях під керівництвом викладачів, а також при виїздах на натуру під час навчально-творчої практики.

В одній з таких поїздок нами було відкрито існування настінного розпису на печах, грубках і в запіччі в с. Пасицели Балтського району Одеської області. Цей вид народного мистецтва був широко розповсюджений по всій Україні, зараз він майже зник. А у нас на Одещині ще побутує, причому після нашого перебування і виявлення зацікавлення молоді жінки теж почали розмальовувати печі. А мотиви розписів, виконаних з дивовижним смаком і фантазією, були використані студентами у навчально-творчих роботах.

Також важливим і дієвим засобом є проведення майстер-класів і лекцій з семантики декоративних елементів з сільською молоддю. Це заохочує місцеву молодь до вивчення, збирання і відтворення місцевих традицій, організації шкільних історико-краєзнавчих та етнографічних музеїв-світлиць.

На художньо-графічних факультетах і в інститутах мистецтв за-своюють різні види народного мистецтва, творчо переосмислюючи їх з точки зору і потреб сучасності. Сучасний фольклор є складним поєднанням традицій і новаторства, колективної та індивідуальної творчості.

Таким чином, навчання з теоретичним і практичним набуттям певних знань, умінь, освоєнням технік, а також дослідницька діяльність в експедиціях зі збором відповідної інформації та артефактів, і креативна діяльність — творче переосмислення та втілення у власних творах набутих знань, є складовими єдиного процесу вивчення, збереження і розвитку елементів традиційної народної культури у всій її багатомірності. А молода енергія і зацікавленість дають надію на успіх цієї благородної справи.

Крижевська Світлана Григорівна

*старший викладач кафедри образотворчого мистецтва
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
член Національної спілки художників України*

Неденко Дарія Костянтинівна

*здобувач вищої освіти ОС «бакалавр»
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»*

ДЕКОРАТИВНІСТЬ У НАТЮРМОРТІ

Ключові слова: декоративність, стилізація, натюрморт.

Жанр натюрморту не втрачає своєї актуальності ані у творчості, ані у навчальному процесі у системі підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва. Він тісно пов'язаний з історією розвитку світової художньої культури і є улюбленим жанром багатьох художників. Натюрморт пишуть як навчальні постановки у майстер-